

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 15 stycznia 2009 r. *

W sprawie C-281/07

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesfinanzhof (Niemcy) postanowieniem z dnia 27 marca 2007 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 13 czerwca 2007 r., w postępowaniu:

Hauptzollamt Hamburg-Jonas

przeciwko

Bayerische Hypotheken- und Vereinsbank AG,

* Język postępowania: niemiecki.

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: C.W.A. Timmermans, prezes izby, J.C. Bonichot, J. Makarczyk, P. Kūris
i C. Toader (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: E. Sharpston,
sekretarz: R. Grass,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez F. Erlbachera oraz Z. Malůškovą,
działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 25 września
2008 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 312, s. 1).

- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Hauptzollamt Hamburg-Jonas (głównym urzędem celnym, zwanym dalej „Hauptzollamt”) a Bayerische Hypotheken- und Vereinsbank AG (zwanym dalej „BHV”) w przedmiocie zwrotu refundacji wywozowej.

Ramy prawne

Prawo wspólnotowe

- 3 Artykuł 11 ust. 3 akapity pierwszy i czwarty rozporządzenia Komisji (EWG) nr 3665/87 z dnia 27 listopada 1987 r. ustanawiającego wspólne szczegółowe zasady stosowania

systemu refundacji wywozowych do produktów rolnych (Dz.U. L 351, s. 1), zmienionego rozporządzeniem Komisji (WE) nr 2945/94 z dnia 2 grudnia 1994 r. (Dz.U. L 310, s. 57, zwanego dalej „rozporządzeniem nr 3665/87”), ma następujące brzmienie:

„[...] w przypadku wypłacenia nienależnej refundacji beneficjent zobowiązany jest do zwrotu nienależnie otrzymanych kwot — łącznie z sankcją stosowaną na podstawie ust. 1 akapit pierwszy — wraz z odsetkami obliczonymi za okres, który upłynął między płatnością i zwrotem. [...]

[...]

W przypadku nienależnej płatności dokonanej w wyniku błędu właściwego organu nie pobiera się odsetek lub co najwyżej kwotę określoną przez państwo członkowskie, odpowiadającą korzyści osiągniętej nienależnie” [tłumaczenie nieoficjalne].

4 Artykuł 1 rozporządzenia nr 2988/95 stanowi:

„1. W celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich niniejszym przyjmuje się ogólne zasady dotyczące jednolitych kontroli oraz środków administracyjnych i kar dotyczących nieprawidłowości w odniesieniu do prawa wspólnotowego.

2. Nieprawidłowość oznacza jakiegokolwiek naruszenie przepisów prawa wspólnotowego wynikające z działania lub [zaniechania] ze strony podmiotu gospodarczego, które spowodowało lub mogło spowodować szkodę w ogólnym budżecie Wspólnot lub w budżetach, które są zarządzane przez Wspólnoty, albo poprzez zmniejszenie lub utratę przychodów, które pochodzą ze środków własnych pobieranych bezpośrednio w imieniu Wspólnot, albo też w związku z nieuzasadnionym wydatkiem”.

5 Artykuł 3 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 2988/95 stanowi:

„1. Okres przedawnienia wynosi cztery lata od czasu dopuszczenia się nieprawidłowości określonej w art. 1 ust. 1. Zasady sektorowe mogą jednak wprowadzić okres krótszy, który nie może wynieść mniej niż trzy lata.

[...]

3. Państwa członkowskie zachowują możliwość stosowania dłuższego okresu niż okres przewidziany [...] w ust. 1 [...]”.

Prawo krajowe

6 Zgodnie z informacjami przekazanymi przez sąd krajowy w okresie wystąpienia okoliczności faktycznych leżących u podstaw postępowania przed sądem krajowym brak było w Niemczech jakiegokolwiek przepisu szczególnego dotyczącego terminów przedawnienia mających zastosowanie do sporów o charakterze administracyjnym odnoszących się do nienależnie przyznanych korzyści. Jednakże zarówno admini-

stracja, jak i sądy niemieckie stosowały przez analogię ogólny trzydziestoletni termin przedawnienia przewidziany w § 195 Bürgerliches Gesetzbuch (niemieckiego kodeksu cywilnego). Od 2002 r. wspomniany ogólny termin przedawnienia został jednak skrócony do trzech lat.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 7 Z postanowienia odsyłającego wynika, że w 1995 r. LAGRA Import Export GmbH (zwana dalej „LAGRA”) zgłosiła do odprawy w Hauptzollamt 31 sztuk bydła przeznaczonego do wywozu do Turcji i wniosła o przyznanie z tego tytułu refundacji wywozowej. Pismem z dnia 17 stycznia 1996 r. LAGRA poinformowała jednak ten organ administracji celnej, że jedna sztuka bydła padła przed opuszczeniem Wspólnoty Europejskiej, i wystąpiła o odpowiednią zmianę jej wniosku o wypłatę refundacji. Hauptzollamt nie uwzględnił tego pisma ani odpowiednich zapisów w egzemplarzu kontrolnym T5 i decyzją z dnia 19 kwietnia 1996 r. przyznał refundację wywozową w odniesieniu do wszystkich 31 sztuk bydła.
- 8 Hauptzollamt zauważył następnie swój błąd. W decyzji korygującej z dnia 5 sierpnia 1999 r. Hauptzollamt zażądał wówczas zwrotu refundacji wywozowej przyznanej w odniesieniu do zwierzęcia, które zdechło, w wysokości 1137,58 DEM.
- 9 W lipcu 2000 r. wszczęto wobec LAGRA postępowanie upadłościowe. Po przejściu jej majątku BHV stał się dłużnikiem zobowiązanym do zapłaty sumy odpowiadającej zwrotowi refundacji wywozowej nienależnie pobranej przez LAGRA. Hauptzollamt podjął wówczas starania w celu odzyskania od BHV nienależnie pobranej kwoty, wysyłając wezwanie do zapłaty z dnia 12 grudnia 2001 r. Nie zostało jednak wykazane, że to wezwanie do zapłaty zostało doręczone BHV przed majem 2004 r.

- 10 BHV wniósł skargę na to wezwanie do zapłaty, a Finanzgericht Hamburg uwzględnił ją, orzekając, że roszczenie o zwrot oparte na art. 11 ust. 3 akapit piąty rozporządzenia nr 3665/87 wygasło, ponieważ zgodnie z art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2988/95 nastąpiło przedawnienie.
- 11 Hauptzollamt wniósł rewizję od tego wyroku Finanzgericht Hamburg do Bundesfinanzhof. Bundesfinanzhof wątpi, czy rozporządzenie nr 2988/95 ma zastosowanie, jako że zgodnie z jego art. 1 ust. 2 zakresem zastosowania tego rozporządzenia objęte są wyłącznie nieprawidłowości związane z działaniem lub zaniechaniem podmiotu gospodarczego, a nie nieprawidłowości wynikające z działania lub zaniechania właściwego organu.
- 12 W tych okolicznościach Bundesfinanzhof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 3 ust. 1 akapit pierwszy zdanie pierwsze rozporządzenia nr 2988/95 stosuje się wobec żądania zwrotu bezprawnie przyznanej dokonującemu wywozu podmiotowi refundacji wywozowej, także jeśli nie dopuszczono się przy tym żadnej nieprawidłowości?

W przypadku udzielenia na to pytanie odpowiedzi twierdzącej:

2) Czy przepis ten należy stosować odpowiednio do żądania zwrotu korzyści od podmiotu, na który podmiot dokonujący wywozu scedował swe roszczenie o refundację wywozową?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 13 W pierwszym pytaniu sąd krajowy dąży do ustalenia, czy czteroletni termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2988/95 ma zastosowanie do postępowania w sprawie zwrotu refundacji wywozowej nienależnie wypłaconej podmiotowi dokonującemu wywozu wskutek błędu władz krajowych, w wypadku gdy podmiot ten nie dopuścił się jakiegokolwiek nieprawidłowości.
- 14 Tytułem wstępu należy zaznaczyć, że rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/1999 z dnia 15 kwietnia 1999 r. ustanawiające wspólne szczegółowe zasady stosowania systemu refundacji wywozowych do produktów rolnych (Dz.U L 102, s. 11) ustanawia zasady przedawnienia w tej dziedzinie, ale że zgodnie z jego art. 54 ust. 1 rozporządzenie nr 3665/87, które jest uchylone, stosuje się jednak w dalszym ciągu do wywozu — takiego jak ten, który miał miejsce w niniejszej sprawie — objętego zgłoszeniem wywozowym, które zostało przyjęte przed wejściem w życie rozporządzenia nr 800/1999, a mianowicie przed dniem 1 lipca 1999 r.
- 15 Artykuł 11 ust. 3 akapity pierwszy i czwarty rozporządzenia nr 3665/87 stanowi, że w razie wypłacenia nienależnej refundacji beneficjent zobowiązany jest do zwrotu nienależnie pobranych kwot wraz z odsetkami, których nie pobiera się jednak, w wypadku gdy nienależna płatność jest wynikiem błędu właściwego organu lub pobiera się co najwyżej kwotę określoną przez państwo członkowskie, odpowiadającą korzyści osiągniętej nienależnie.

- 16 Jednakże w związku z tym, że rozporządzenie nr 3665/87 nie ustanawia zasad dotyczących przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnie pobranych refundacji wywozowych, należy odwołać się do art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2988/95.
- 17 Należy stwierdzić w tym względzie, że przepis ten ma być stosowany do każdej nieprawidłowości zdefiniowanej w art. 1 ust. 2 rozporządzenia nr 2988/95.
- 18 Prawdą jest, że art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2988/95 ma zastosowanie zarówno do nieprawidłowości skutkujących nałożeniem kary administracyjnej w rozumieniu art. 5 tego rozporządzenia, jak również do nieprawidłowości, które są objęte środkiem administracyjnym w rozumieniu art. 4 tego rozporządzenia, gdzie celem tego środka — niemającego jednak charakteru kary — jest cofnięcie nienależnie otrzymanej korzyści (zob. podobnie wyrok z dnia 24 czerwca 2004 r. w sprawie C-278/02 Handlbauer, Zb.Orz. s. I-6171, pkt 33, 34).
- 19 Jednakże art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2988/95 ustanawia w zakresie ścigania termin przedawnienia, który biegnie od chwili dopuszczenia się nieprawidłowości, która — zgodnie z art. 1 ust. 2 tegoż rozporządzenia — oznacza „jakiegokolwiek naruszenie przepisów prawa wspólnotowego wynikające z działania lub [zaniechania] ze strony podmiotu gospodarczego, które spowodowało lub mogło spowodować szkodę w ogólnym budżecie Wspólnot [...]”.
- 20 Tak więc — jak wskazała zarówno Komisja Wspólnot Europejskich, jak i rzecznik generalna w pkt 31 swojej opinii — pojęcie „nieprawidłowość” w ramach rozporządzenia nr 2988/95 oznacza, że naruszenie przepisu prawa wspólnotowego wynika z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego.

- 21 Wynika stąd, że, w wypadku gdy refundacja wywozowa została niesłusznie wypłacona podmiotowi gospodarczemu wskutek błędu władz krajowych, taka sytuacja nie jest objęta zakresem pojęcia „nieprawidłowość” w rozumieniu rozporządzenia nr 2988/95.
- 22 W konsekwencji zasada dotycząca przedawnienia przewidziana w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy omawianego rozporządzenia nie znajduje zastosowania do ścigania nieprawidłowości wynikających z błędów władz krajowych.
- 23 Dlatego też w sytuacji takiej jak ta, która jest przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, kwestia przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnie wypłaconych kwot jest regulowana przepisami prawa krajowego mającymi zastosowanie w danej dziedzinie.
- 24 Spory dotyczące odzyskania kwot wypłaconych nienależnie w świetle prawa wspólnotowego powinny być bowiem rozstrzygane przez sądy krajowe, wobec braku przepisów wspólnotowych, na podstawie ich prawa krajowego, jednakże z zastrzeżeniem ograniczeń, jakie nakłada prawo wspólnotowe. Zgodnie z tym kryteria przewidziane w prawie krajowym nie mogą prowadzić do tego, że odzyskanie nienależnej pomocy będzie praktycznie niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, a ustawodawstwo krajowe powinno być stosowane w sposób niedyskryminujący w porównaniu z procedurami przeznaczonymi do rozstrzygania sporów krajowych tego samego rodzaju (wyrok z dnia 19 września 2002 r. w sprawie C-336/00 Huber, Rec. s. I-7699, pkt 55, i przytoczone tam orzecznictwo).

- 25 Ponadto interes Wspólnoty w odzyskaniu refundacji wywozowych, które pobrano z naruszeniem zasad ich przyznawania, powinien zostać w pełni uwzględniony przy określaniu terminów przedawnienia mających zastosowanie w wypadku takiego odzyskania (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Huber, pkt 57).
- 26 Na pierwsze pytanie należy więc odpowiedzieć, że czteroletni termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2988/95 nie ma zastosowania do postępowania w sprawie zwrotu refundacji wywozowej nienależnie wypłaconej podmiotowi dokonującemu wywozu wskutek błędu władz krajowych, w wypadku gdy podmiot ten nie dopuścił się jakiegokolwiek nieprawidłowości w rozumieniu art. 1 ust. 2 tego rozporządzenia.

W przedmiocie pytania drugiego

- 27 Mając na względzie odpowiedź udzieloną na pytanie pierwsze, nie jest konieczne udzielenie odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

- 28 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Czteroletni termin przedawnienia przewidziany w art. 3 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich nie ma zastosowania do postępowania w sprawie zwrotu refundacji wywozowej nienależnie wypłaconej podmiotowi dokonującemu wywozu wskutek błędu władz krajowych, w wypadku gdy podmiot ten nie dopuścił się jakiegokolwiek nieprawidłowości w rozumieniu art. 1 ust. 2 tego rozporządzenia.

Podpisy